

מראה מקומות, שיעור מאת הגאון הגדול ר' מיכל ברניקר שליט"א

בבא בתרא קעג. - בענין ערבות וקבלנות

נקודות שנידונו בשיעור זה:

- האם הקבלן הוא סוג של ערב, או שקבלן הוא דין בפני עצמו, ואינו מדין ערבות?
- בגמרא (ב"ב קעג.): מבואר דערב משתעבד משום דבההיא הנאה דקא מהימן ל"י גמר ומשעבד נפשי. וקשה, דבסוף המסכת מבואר דרק בערב דב"ד אמרינן כן!
- בגמרא (שם) מבואר דא"א ללמוד ערב מקרא דאנכי אערבנו, דהתם בקבלנות מיירי. וצ"ע לפי זה אמאי הביאו רש"י (בכתובות קב.) והבית יוסף (בחוי"מ קכ"ט) מקרא זה כמקור לדין ערבות?
- בדין ערב יש לחקור אם הערב נכנס במקום הלוח - כמו הקבלן, או שאין הערב נכנס במקום הלוח, אלא שאחריות תשלום החוב מוטל עליו?
- האם הערבות הוא שעבוד בממונו של הערב, או בגופו של הערב - דגופו משתעבד כמו שגוף הלוח משתעבד למלוה?
- באיזו סברא נחלקו הראשונים אם ערב צריך קנין?
- יש לחקור בהקנתא "אודיתא" אם הוא יוצר שעבוד בממונו של המודה, או שעבוד הגוף?
- שני ערבים לחוב אחד, האם כל אחד ערב לכל החוב, או לחצי החוב?
- האם ערבות הוא בגדר אסמכתא, ואעפ"כ גילה הכתוב שהוא קונה, או שאינו אסמכתא כלל?
- אם אין הלכה כבן ננס, למה נתפעל רבי ישמעל כל כך מדבריו?

1. **גמרא סוף בבא בתרא דף קעו:**, וז"ל, "ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין, אחר מתן מעות בעי קנין, ערב דבית דין לא בעי קנין דבההיא הנאה דמהימן ליה גמר ומשעבד ליה.".

2. **רשב"ם במשנה בבא בתרא קס.**, וז"ל, "כל שטרות קרויין גט כדאמריי בעלמא (ב"ק דף צה) וגט חוב שאין בו אחריות, ובין בגיטין ובין בשאר שטרות מיירי כדאמרינן בגמ' כדי שלא תחלוק בין גיטין לשטרות.".

ותוס' שם ד"ה גט פשוט, וז"ל, "לשטר חוב קרוי גט, כדאמר גט חוב שאין בו אחריות פ' הגוזל קמא (ב"ק דף צה.), ובפ"ק דגיטין (דף י.) כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים.".

3. **תוס' גיטין ב. ד"ה המביא גט**, וז"ל, "אע"ג דלשאר שטרות פעמים נמי קרי גט, כדתנן בהשולח (לקמן דף לד:) אין עדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם ואיירי בכל שטרות, ובפרק התקבל (לקמן דף סד.) נמי תניא וכן לגיטין ומפרש התם גיטי ממון, מ"מ לא הוצרך לפרש כאן "גט אשה" משום דברוב מקומות היכא דקתני גט סתם איירי בגט אשה.".

4. **משנה בבא בתרא קסז.**, וז"ל, "כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו, והשובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה, ובלבד שיהא מכירן.".

5. **משנה בבא בתרא קעג.**, וז"ל, "המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב, ואם אמר לו על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב.".

6. **גמרא שם קעד.**, וז"ל, "אמר רב הונא הלוהו ואני ערב, הלוהו ואני פורע, הלוהו ואני חייב, הלוהו ואני אתן כולן לשון ערבות הן, תן לו ואני קבלן, תן לו ואני פורע, תן לו ואני חייב, תן לו ואני אתן כולן לשון קבלנות הן."

7. **גמרא שם קעג.**, וז"ל, "מנין לערב דמשתעבד? דכתיב (בראשית מ"ג) אנכי אערבנו מידי תבקשנו. מתקיף לה רב חסדא הא קבלנות היא, דכתיב (בראשית מ"ב) תנה אותו על ידי ואני אשיבנו, אלא אמר רבי יצחק מהכא (משלי כ') לקח בגדו כי ערב זר ובעד נכריה חבלהו ואומר (משלי ו') בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעידך. אמר אמימר ערב דמשתעבד מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי, לרבי יוסי דאמר אסמכתא קניא ערב משתעבד, לר' יהודה דאמר אסמכתא לא קניא ערב לא משתעבד, אמר ליה רב אשי לאמימר הא מעשים בכל יום דאסמכתא לא קניא וערב משתעבד! אלא אמר רב אשי בההוא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשתעבד נפשיה."

ורשב"ם **לעיל בבא בתרא קסח.**, וז"ל, "אסמכתא. המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן וכשיגיע הזמן נאנס ולא יוכל לקיים."

ורשב"ם **בבא בתרא קע"ג:** ד"ה רבי יהודה סבר אסמכתא לא קניא, וז"ל, "והיינו אסמכתא, אם לא יפרע לך אני אשלם לך, וכל דאי הוי אסמכתא, סומך ובוטח בלבו שהלוה יפרענו ואילו היה יודע שלא יפרע הלוה לא היה נכנס בערבות."

8. **טור חושן משפט ריש סימן קכ"ט**, וז"ל, "הערב לחבירו משתעבד מן התורה אפי' בלא קנין."

וב"י **שם**, וז"ל, "הערב לחבירו וכו'. בסוף בתרא (קעג): מייתי לה מאנכי אערבנו (בראשית מג ט)."

ופרישה **שם אות א'**, וז"ל, "הערב לחברו משתעבד מהתורה. בסוף ב"ב (דף קע"ג) ומייתי לה מאנכי אערבנו עכ"ל ב"י, ואין כוונת ב"י דנלמד מהא לחוד דהא מסיק הגמרא שם ע"ז ז"ל מתקיף לה רב חסדא הא בקבלנותא היא דכתיב תנה אותו ע"י ואני אשיבנו אלא מהכא כו' בני אם ערבת כו' ע"ש, אלא ריש הסוגיא נקט הבית יוסף."

ודרישה **שם אות א'**, וז"ל, "הערב לחברו משתעבד כו' על ידי פרישה מנא יליף ליה. עוד גרסיי שם ז"ל אמר אמימר ערב דמשתעבד מחלוקת ר"י ור' יוסי לר' יהודה בההיא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשעבד נפשיה."

וב"ח **שם ד"ה הערב לחברו**, וז"ל, "הערב לחבירו משתעבד מן התורה. מימרא דרב הונא פ' גט פשוט, ומסיק דקבלן נפקא לן מדכתיב אנכי אערבנו דהא קבלנות היא דכתיב תנא אותו על ידי ואני אשיבנו וערב נפקא לן מדכתיב לקח בגדו כי ערב זר ואומר בני אם ערבת לרעידך וגו'."

9. **רש"י כתובות קב. ד"ה אליבא דבן ננס**, וז"ל, "דמודה רבי יוחנן דלבן ננס פטור, דהשתא ומה ערב דשיעבודא דאורייתא הוא דכתיב אנכי אערבנו (בראשית מג) כי ליכא עדים פטור, כ"ש כה"ג."

10. גמרא בבא בתרא קעד. וז"ל, "ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסי [דלוה] מקמי דלתבעיה ללוה, סלקיה רב חנין בריה דרב ייבא, אמר רבא מאן חכים למעבד כי הא מילתא אי לאו רב חנין בריה דרב ייבא! קסבר נכסיה דבר איניש אינון מערבין יתיה, ותנן המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב, וקי"ל לא יתבע ערב תחלה."

11. משנה בבא בתרא קעה. וז"ל, "המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובין מנכסים בני חורין, הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין, ערב היוצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין. מעשה ובא לפני ר' ישמעאל ואמר גובה מנכסים בני חורין, אמר לו בן ננס אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין, אמר לו למה? אמר לו הרי החונק את אחד בשוק ומצאו חבירו ואמר לו הנח לו [ואני אתן לך] פטור שלא על אמונתו הלוהו, אלא איזה הוא ערב שהוא חייב? הלוהו ואני נותן לך חייב שכן על אמונתו הלוהו. ואמר רבי ישמעאל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן והן כמעין הנובע, והרוצה שיעסוק בדיני ממונות ישמש את שמעון בן ננס."

ורשב"ם שם, וז"ל, "משועבדים. מכורין. גובה מנכסים בני חורין. דלא גובה ממשועבדים אלא מלוה הכתוב בשטר שיש בו עדים, דכיון דאיכא תרתי שטר ועדים מפקי ליה לקלא, ולקוחות הוא דאפסידו אנפשייהו שלא חקרו בדבר ויניחו בני חרי למוכר לגבות מהם. ערב היוצא כו'. שכתב בתוך השטר אחר חתימת העדים אני פלוני בן פלוני ערב. ה"ג שאני התם דבשעת כתיבה הוא דשעבד נפשיה. כשנכתב השטר נכתב כדי למסרו בפני עדים, שיהו עדי מסירה במקום עדי חתימה, הלכך כיון דלרי אלעזר עדי מסירה כרתי כאילו נחתמו בתוך השטר דמי, אבל אנו מיבעיא לן בהוציא כתב ידו בעלמא ששמו של לוח חתום בו שזה מסר לו במקום הודאה שלא יוכל לחזור ולכפור בו ולומר פרעתי כל זמן שחתימתו ביד מלוה, שלא נעשה השטר בלשון של שטר שעדים חתומים בו, ואחר זמן החזיקו בב"ד וכשהלוהו כמלוה על פה הויא, ותו לא מצו בב"ד בקיומן לעשותו שטר שיש בו אחריות נכסים שהרי לא לדעת כן נכתב מתחלה. כן נראה בעיני שמועה זו וכן עיקר, ואית דגרסי משעת הכתובה ולא ירדו לשיטת השמועה."

12. פירוש המשנה להרמב"ם שם, וז"ל, "אמר שהמלוה גובה מנכסים בני חורין של ערב, ואם היה הערב קודם חיתום שטרות, והוא שהיתה הערבות בגוף השטר ואחר כך באה העדות אם היה בו, ופלוני ערב נוסף על הלוה, גובה המלוה מן הערב מנכסים משועבדין. ואם לא קבל הערב בקנין אינו חייב כלום כלל בכל מה שנוכר לעיל, לפי שפסק ההלכה כל ערב בעי קנין על איזה צד שיהיה חוץ מערב דבית דין או ערב בשעת מתן מעות, ובאיזה אופן שתהיה הערבות צריך קנין על כל פנים חוץ משני אלו."

13. רש"י כתובות כב. ד"ה לאחר חיתום שטרות, וז"ל, "תחת חתימת העדים כתוב פלוני ערב, והוא מודה בדבר."

ותוס' שם, וז"ל, "כתנאי ערב היוצא אחר חיתום שטרות. ולא חתם עצמו היטב אלא ואני ערב בעלמא כעין שלמעלה."

14. רש"י גיטין כא. ד"ה לאחר חיתום שטרות, וז"ל, "לאחר שנחתם השטר כתב הערב כתב ידו 'ואני ערב'."

ותוס' שם סוף ד"ה אלא מהכא, וז"ל, "ולפיי הקונטרס דפליגי בהודאה אע"ג דתנן הוציא עליו כתב ידו גובה כו', התם בכתב וחתם תחתיו ופלוגתייהו שלא חתם."

15. גמרא בבא בתרא קעו., וז"ל, "רבי אלעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים, שאני התם דמשעת כתיבה הוא דשעבד נפשיה. ערב היוצא לאחר חיתום שטרות וכו'. אמר רב קודם חיתום שטרות גובה מנכסים משועבדים, לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין, זמנין אמר רב אפילו קודם חיתום שטרות אינו גובה אלא מנכסים בני חורין, קשיא דרב אדרב! לא קשיא הא דכתב ביה פלוני ערב, הא דכתב ביה ופלוני ערב. ור' יוחנן אמר אחד זה ואחד זה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין, ואף על גב דכתב ביה ופלוני ערב... אמר רב יהודה אמר שמואל חנוק וקנו מידו משתעבד, מכלל דערב בעלמא לא בעי קנין, ופליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן ערב דבית דין הוא דלא בעי קנין הא בעלמא בעי קנין. והלכתא ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין, אחר מתן מעות בעי קני ערב דבית דין לא בעי קנין, דבההיא הנאה דמהימן ליה גמר ומשעבד ליה.

ורשב"ם קעו: ד"ה ערב דבית דין לא בעי קנין, וז"ל, "דבההיא הנאה דקא מהימני ליה ב"ד גמר ומשעבד נפשיה."

16. טור חושן משפט קכ"ט, וז"ל, "וכן ערב בב"ד דלא בעי קנין גובה ממשעבדי, דהעמדה בבית דין והודאה בב"ד כשטר דמיא, וכן ערב היוצא קודם חיתום שטרות וכתב ביה פלוני ופלוני ערב אע"ג דלא קנו מיניה משתעבד כיון דכתב ליה שטרא, וכ"כ הראב"ד דבקנין לחוד משתעבד אפילו לגבות ממשעבדי, ורבינו האי כתב כסברא ראשונה דבלא שטר אינו גובה אלא מבני חרי אף על גב דקנו מיניה והכי מסתברא."

17. רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק כ"ה הלכות א- ב, וז"ל, "א המלוה את חבירו ואחר שהלוהו אמר לו אחד אני ערב, או שתבע את הלוה בדין ואמר לו אחר הנח ואני ערב, או שהיה חונק את חבירו בשוק ליתן לו ואמר לו הנח ואני ערב אין הערב חייב כלום, ואפילו אמר אני ערב בפני ב"ד, אבל אם קנו מידו שהוא ערב ממון זה, כל אלו הפנים בין בפני ב"ד בין בינו לבין המלוה נשתעבד. ב אמר לו בשעת מתן מעות הלוהו ואני ערב נשתעבד הערב ואינו צריך קנין, וכן אם ב"ד עשו אותו ערב נשתעבד אע"פ שלא קנו מידו, כגון שהיו ב"ד רוצין לגבות מן הלוה ואמר להם הניחוהו ואני ערב לכם, הואיל ויש לו הנאה שהאמינוהו ב"ד באותה הנייה שעבד עצמו."

18. תוספות קידושין יג: ד"ה מלוה הכתובה בתורה, וז"ל, "פיי כגון קרבנות ופדיון הבן וערכין ונזקין שלא היו יודעים עניני נתינות הללו אם לא שנתחייבה התורה בפירוש, אבל מלוה כגון שלוח לו מעות בלא שטר אע"ג דכתיב האיש אשר אתה נושה בו לא חשיב כתובה בתורה כיון שאין צריך לפרש בתורה שיעור הנתינה דפשיטא מה שהוא לוח צריך לפרוע."

ושם ד"ה אמר רב פפא, וז"ל, "ואומר ר"ח דהכא מיירי במלוה הכתובה בתורה כגון נזקין וערכין וקרובין דאמר לעיל דשיעבודא דאורייתא."

19. רשב"ם בסוף בבא בתרא ד"ה ערב דבית דין, וז"ל, "ולא גרסינן הנך כולוהו בעי קנין."

ורגמ"ה שם, וז"ל, "כך אמר המורה משום רבו "דהנך כולוהו בעי קנין" לא מתרצתא היא משום דאין עוד ערב אלא הני דקאמר."

ותוס' שם קעו., וז"ל, "ופי' בקונטרס דלא גרסינן בתר הכי הנך כולהו בעו קנין, וכן נראה כי כבר פירש דין כולם."

ופירוש המשנה להרמב"ם שם, וז"ל, "כלל בכל מה שזכרנו וזה כי פסק ההלכה שכל ערב צריך קנין על איזה דרך שיהיה אלא ערב דבית דין או ערב בשעת מתן מעות, ובאיזה צד שיהיה זולתי שני הפנים האלה לא יתכן בלא קנין."

20. נמוקי יוסף בסוף המסכת, וז"ל, "וכל אחריות ושעבוד שקיבל עליו לזה למלוה קיבל נמי הערב עליו."

21. רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק כ"ו הלכה י"א, וז"ל, "קטן שערב את אחרים הורו הגאונים שאינו חייב לשלם כלום אף כשיגדיל, וזה שנתן את מעותיו על פי הקטן אבד את מעותיו, שאין לקטן דעת כדי לשעבד עצמו בדבר שאינו חייב בו ולא בערבנות ולא בכל כיוצא בזה, ודין אמת הוא וכן ראוי לדון."

ושם פרק כ"ו הלכה א', וז"ל, "המלוה את חבירו בשטר ואחר שהעידו העדים בשטר בא ערב וערב את הלוה, אע"פ שקנו מידו ונשתעבד לשלם כמו שביארנו כשיבא המלוה להפרע מנכסי הערב הזה אינו טורף מנכסים משועבדים. היה הערב בגופו של שטר קודם חתימת העדים, אם כתבו פלוני ערב שהרי אינו מעורב עם הלוה במלוה אינו גובה ממנו מן המשועבדים, אבל אם כתוב בשטר פלוני לזה מפלוני כך וכך ופלוני ערב שהרי ערבו לזה עם ערב בשטר וקנו מידו של ערב ואח"כ חתמו עדים בשטר ה"ז נפרע מנכסי ערב המשועבדים."

22. רמב"ם הלכות מכירה פרק י"א הלכה ט"ו, וז"ל, "המחייב עצמו בממון לאחר בלא תנאי כלל אף על פי שלא היה חייב לו כלום הרי זה חייב, שדבר זה מתנה היא ואינה אסמכתא. כיצד האומר לעדים הוו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה, או שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אע"פ שאין שם עדים, או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר, אע"פ שלא אמר אתם עדי, הואיל ואמר בשטר הרי זה כמי שאמר הוו עלי עדים וחייב לשלם, אע"פ ששניהם מודים והעדים יודעים שלא היה לו אצלו כלום, שהרי חייב עצמו כמו שישתעבד הערב, וכזה הורו רוב הגאונים."

וכסף משנה שם, וז"ל, "המחייב עצמו בממון לאחר בלא תנאי וכו'. זה נלמד מדאמרינן בפרק מי שמת (דף קמ"ט) ולודי איסור דהני זוזי דרב מרי ניהו ולקנינהו באודיתא."

23. גמרא בבא בתרא קמט., וז"ל, "דאיסור גיורא הוה ליה תריסר אלפי זוזי בי רבא, רב מרי בריה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה הואי, ובי רב הוה, אמר רבא היכי ניקנינהו רב מרי להני זוזי? אי בירושה לאו בר ירושה הוא, אי במתנה מתנת שכיב מרע כירושה שויה רבנן כל היכא דאיתיה בירושה איתיה במתנה כל היכא דליתיה בירושה ליתיה במתנה, אי במשיכה ליתנהו גביה, אי בחליפין אין מטבע נקנה בחליפין, אי אגב קרקע לית ליה ארעא, אי במעמד שלשתן אי שלח לי לא אזילנא. מתקיף לה רב איקא בריה דרב אמי אמאי? ולודי איסור דהלן זוזי דרב מרי ניהו וליקנינהו באודיתא! אדהכי נפק אודיתא מבי איסור."

24. רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק כ"ה הלכה י', וז"ל, "שנים שערבו לאחד כשיבוא המלוה ליפרע מן הערב יפרע מאי זה מהן שירצה, ואם לא היה לאחד כדי החוב חוזר ותובע השני בשאר החוב."

וראב"ד שם, וז"ל, "בשאר החוב. א"א אינו מחוור, אלא לפי המנהג, ולמדן מן העכו"ם לישראל.

ורמב"ם שם הלכה י"ג, וז"ל, "מי שלא פירש קצב הדבר שערב, כגון שאמר לו כל מה שתתן תן לו ואני ערב או מכור לו ואני ערב או הלוהו ואני ערב, יש מן הגאונים שהורה אפילו מכר לו בעשרת אלפים או הלוה מאה אלף נשתעבד הערב בכל, ויראה לי שאין זה הערב חייב כלום שכיון שאינו יודע הדבר ששיעבד עצמו בו לא סמכה דעתו ולא שיעבד עצמו ודברים של טעם הם למבין.

וראב"ד שם, וז"ל, "ודברים של טעם וכו'. א"א וא"כ לא ברב ולא במעט אלא כדי שהדעת מגעת לשם שהוא רגיל ואמיד נשתעבד.

ורמב"ם שם הלכה ז', וז"ל, "ראובן שמכר לשמעון שדה ובא לוי וקיבל אחריות עליו לא נשתעבד לוי שזו אסמכתא היא, ואם קנו מידו שהוא ערב לשלם דמי מכר זה כל עת שירצה שיתבענו לשמעון הרי זה חייב וכזה הורו רבותי.

וראב"ד שם, וז"ל, "וכזה הורו רבותי. א"א שבוש הוא זה, שאם אמר בשעת מתן מעות משתעבד ואין בערבות משום אסמכתא."

חלק האגדה - עשה אזנך כאפרכסת

25. גמרא בבא בתרא קעו., וז"ל, "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אף על פי שקילס רבי ישמעאל את בן ננס הלכה כמותו, איבעיא להו בחנוק מה לי אמר רבי ישמעאל? תא שמע, דאמר ר' יעקב אמר רבי יוחנן חלוק היה רבי ישמעאל אף בחנוק, הלכה כמותו או אין הלכה כמותו? תא שמע, דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן חלוק היה רבי ישמעאל אף בחנוק והלכה כמותו אף בחנוק."

26. גמרא חגיגה ג:, וז"ל, "דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד.... בעלי אספות אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין, שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר כולם נתנו מרעה אחד, א-ל אחד נתנן פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב (שמות כ') וידבר א-לקים את כל הדברים האלה, אף אתה עשה אזניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים את דברי אוסרין ואת דברי מתירין את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין."

ורש"י שם ד"ה עשה אזנך כאפרכסת, וז"ל, "מאחר שכולן לבן לשמים - עשה אזנך שומעת ולמוד ודע דברי כולן, וכשתדע להבחין אי זה יכשר - קבע הלכה כמותו."

27. מהרש"א בחידושי אגדות בבא מציעא דף פ"ד., וז"ל, "הוה קאזיל וקרע מאניה כו'. וענין כ"ד קושיין וכ"ד פירוקים אחדא מלתא, דהשתא בההיא מלתא נתחדשו כ"ד קושיין וכ"ד פירוקים שהן מ"ח פנים וה"ל עם המלתא גופא מ"ט פנים שיש לתורה, כמ"ש וכמ"ט מונים תחפשנה וגו', וק"ל."